

Muntcirculatie in onze gewesten

Door Koen De Pooter

Een beperkt overzicht van de munten die in onze streken geproduceerd zijn omstreeks het jaar 1209, het jaar dat Herentals zijn stadsrechten verkreeg, tot de onafhankelijkheid van België. Beperkt, in dat opzicht, dat niet alle munten en munttypes zijn weergegeven en ook de muntcirculatie in onze streken vroeger een beetje te vergelijken was met wat we nu zien met onze euromunten: Betalingen gebeurden met munten uit verschillende landen!

Aangezien Herentals in 1209 tot het Hertogdom Brabant behoorde, zullen in de tentoonstelling munten te zien zijn die in de diverse munthuizen van Brabant zijn aangemunt nl.: Antwerpen, Leuven, Brussel, Vilvoorde, Maastricht, Mechelen, 's Hertogenbosch, Halen en Tienen.

Het is namelijk Godfried met de baard (1096 - 1140) graaf van Leuven en markgraaf van Antwerpen, die in 1606 de eerste hertog van Brabant wordt. Het is de hertog Hendrik I (1190 - 1235) die in grote getale munten laat slaan, mede en vooral om zijn strijd lust en veroveringstochten te financieren. De eenheidsmunt in die tijd was een kleine zilveren munt: de *dinarius*.

Deze types munten werden onder dezelfde bepalingen verder geslagen tijdens het bewind van de opvolgers Hendrik II en Hendrik III en diens laatste weduwe Aleydis (1261 - 1268).

Tijdens het bewind van hertog Jan I (1268 - 1294) verdwenen deze lokale munten om plaats te maken voor een nieuw type eenheidsmunt, nl. een eigen versie van de Engelse penny, de *sterling* met een waarde van 4 dinarii. Kort daarna werd aansluiting gezocht met het Franse muntstelsel door de uitgifte van een dubbele sterling (waarde van 2/3 groot) en vanaf 1282 een eigen versie van de groot.

Vanaf de regering van Jan III (1312 - 1355) doen de eerste Brabantse gouden munten hun intrede en bij de zilveren munten worden de Engelse sterling en de Franse groot vervangen door de populaire Vlaamse *groot* waarvan zeer snel een Brabantse versie aangemunt wordt.

In 1356 vielen de legers van de graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Male, het hertogdom Brabant binnen ten gevolge van een financiële kwestie. Opeenvolgende inflatie en moeilijkheden zorgden omstreeks 1375 onder het bewind van Johanna en Wenceslas (1355 - 1383) tot de invoering van de dubbele groot. Tijdens deze periode worden eveneens gouden munten aangemaakt die de Franse evolutie niet meer volgen: het gouden Lam en de gouden Pieter. Wanneer in 1340 Filips van St. -Pol kinderloos sterft, wordt hij opgevolgd door de graaf van Vlaanderen, Filips de Goede. Meteen het einde van een Brabantse munt.

Filips de Goede (1434 - 1467) voerde met de ordonnantie van 23 januari 1434 een uniform muntstelsel in voor Vlaanderen, Henegouwen, Holland en ook voor Brabant. Enkel de beeldenaar was verschillend, maar het gewicht, gehalte en type was overal hetzelfde. Basis was de Vlaamse groot met hele en halve gouden ridders ter waarde van 48 en 24 groten en zilveren munten ter waarde van 4, 2, 1, 1/2 en 1/4 groot. Een aantal bijkomende munthervormingen zorgen ervoor dat wij eveneens gouden leeuwen (60 groot) met zijn onderverdelingen Bourgondische florijnen van 38 groot te zien krijgen. In 1466 komt hierbij nog een dubbele stuiver.

Tijdens de regering van Karel de Stoute (1467 - 1477) zien we voor het eerst een jaartal op de munten verschijnen en worden er muntmeestertekens gebruikt. Er worden ook lichtere

muntstukken geslagen van 4, 2 en 1 groot, beter bekend als dubbele, hele en halve vuurijzers. De regering van Filips de Schone (1482 - 1506) bracht, naast een aantal devaluaties, niet veel nieuwigheden. Er waren 2 muntateliers actief nl. Antwerpen en Maastricht.

Keizer Karel V (1506 - 1555) zorgt voor een grote muntstabiliteit. Nieuwigheid is dat er nu ook een zuiver koperen munt **korte** genaamd in omloop komt met de beeltenis van de keizer. Eveneens wordt een zware zilveren munt ingevoerd ter waarde van 20 stuivers de zilveren **Karolusgulden**.

FilipsII (1555 - 1598) verving in 1561 de Karolusgulden door een zwaardere **Filipsdaalder** en zijn onderverdelingen. Met de opstand in de Nederlanden verdwijnt de eenvormigheid van het monetaire systeem. Na de Pacificatie van Gent keren de gewesten terug naar de zware Filipsdaalder.

Onder de aartshertogen Albrecht en Isabella (1598 - 1621) wordt in 1612 een muntsysteem ingevoerd gebaseerd op de gouden souverain en de zilveren patagon van 48 stuiver. In 1618 werd de zilveren dukaton ter waarde van een halve souverain hieraan toegevoegd.

De regering van KarelIII (1665 - 1700) wordt gekenmerkt door het weinig aanmaken van de grote munten (soevereinen, dukatons en patagons). Dit blijft zo bij zijn opvolgers FilipsIII (1700 - 1712) en KarelIII (1712 - 1740). Pasmunten worden echter massaal aangemaakt. Op het einde van de 17e eeuw doet ook het mechanisch produceren van munten zijn intrede.

Maria Theresia (1740 - 1780) zorgt opnieuw voor monetaire stabiliteit door de muntproductie van enkele en dubbele gouden soevereinen, dukatons met onderverdelingen en koperen oorden. Dit muntsysteem blijft behouden tot op het einde van het ancien regime, met een onderbreking in 1790 met de aanmunting van munten door de verenigde Belgische Staten.

In 1797 werden de Oostenrijkse Nederlanden bij Frankrijk ingelijfd en werd het op de frank gebaseerde Franse muntstelsel ingevoerd. Er werden echter in onze streken geen munten geslagen. Bij het terugtrekken van het Franse leger in 1814 raakte Antwerpen ingesloten door de geallieerden en werden door generaal Carnot van het Franse leger grote hoeveelheden stukken van 5 en 10 centimes geslagen.

De conventie van Londen in 1814, verenigde België en Nederland in het Koninkrijk der Nederlanden. Er werd gekozen voor een decimaal muntstelsel, gebaseerd op de gulden. Het muntatelier van Brussel sloeg samen met het atelier van Utrecht de munten. In september 1830 brak een opstand uit tegen het regime van WillemI en werd de Belgische onafhankelijkheid uitgeroepen.

- Bibliografie:*
- A. de Witte, *Histoire monétaire des comptes de Louvain, ducs de Brabant et marquis du Saint Empire Romain, Antwerpen 1894 - 1899*
 - Van Gelder & Hoc, *Les monnaies des Pays-Bas Bourguignons et Espagnols, Amsterdam 1960*
 - H. Vanhoudt, *Atlas der munten van België, Herent 1996*